ਪ੍ਰਹਲਾਦ
ਬਨਾਮ
ਮਧਯ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨਯ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2043 ਦੀ 2009)
ਜੁਲਾਈ 27, 2022
[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ ਅਤੇ
ਪਾਮਿਦੀਘਾਂਤਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਹਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾਵਾਂ 302,120ਬੀ ਅਤੇ 34 – ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 – ਧਾਰਾਵਾਂ 25,27 – ਬਰੀ ਕਰਨ ਹੇਠ – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪੀੜਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ (ਏ-1, ਏ-2 ਅਤੇ ਏ-3) ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ – ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ – ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵਰਤੀ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਪੀੜਤ 'ਤੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ – ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ – ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ2 ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਏ-3 ਦੀ ਬਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ – ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ 'ਤੇ – ਫੈਸਲਾ: ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ – ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ – ਜਾਂਚ ਅਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਟਰਲਿੰਗ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੋਸ਼ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੰਚਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਦੋਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਦੀ ਬਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:1.ਬਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ 'ਚ ਦਖਲ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ, ਤਾਂ ਬਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਦੋ ਨਜ਼ਰੀਏ ਸੰਭਵ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜੇ ਤੱਕ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਪਾਏ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 12]

2. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀੜਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਅੱਖਣ-ਦੇਖੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਹੈ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਅਨੁਸਾਰ, 11 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਰਹਸਮਈ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.22 ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਸਿਰਫ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.16- ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਹਰਦਾ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਜਦਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17(ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਆਨ 26 ਅਤੇ 27 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਬੇਨਤੀ ਬਿਆਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.16 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17 (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹਾਤੀ ਨਾਲੀਸ ਥਾਣੇਦਾਰ ਭਰਤੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਹੋਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। [ਪੈਰਾ 33]

3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲ ਉਤਪੱਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤਥਾਕਥਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਯ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 34 ਅਤੇ 38]

4. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉੱਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਕਤ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਇੱਕ 'ਐਮ', 'ਜੇ' ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉੱਤੇ, ਭਾਵ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ 25 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ।

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਖੋਜ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39]

5. ਜਿਹੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਵੇਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ 26 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਜਿਥੋਂ ਕਥਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਲਗਭਗ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੱਟਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੰਚਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਪੈਰਾ 40

ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਪਾਠਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2021) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116; ਧਨਜ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸ਼ੇਰਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (2004) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 654 : [2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 938; ਅਨਿਲ ਫੁਕਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਸਾਮ (1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 282 : [1993] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 389; ਰਾਮਾਸ਼ੀਸ਼ ਰਾਇ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ (2005) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 498; ਸੁਨੀਲ ਕੁੰਡੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਝਾਰਖੰਡ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 422 : [2013] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 924 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

2021) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 ਪੈਰਾ 12 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2004] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 938 ਪੈਰਾ 16 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

1993] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 389 ਪੈਰਾ 35 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2005) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 498 ਪੈਰਾ 36 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 924 ਪੈਰਾ 37 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 043 ਦਾ 2009।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 11.05.2009 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 983 ਦਾ 2010।

ਵਿਵੇਕ ਕੇ. ਟੰਖਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਬੀ.ਕੇ. ਸਤੀਜਾ, ਆਰ. ਕੇ. ਯਾਦਵ, ਵਿਪੁਲ ਤਿਵਾਰੀ, ਇੰਦਰ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਅਨੀਸ਼ਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਵੈਭਵ ਕਲਰਾ, ਮਿਸ ਸ਼ਮਰੀਲ, ਉਪਾਧਯਾਯ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਲਈ।

ਐਚ. ਬੀ. ਹੀਨਾ, ਮਿਸਿਜ਼ ਬੀ. ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਓ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਇੰਪਲੀਡਰ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ 11ਵੀਂ ਮਈ, 2009 ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 247 ਦੇ 1993 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 9ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ, 1992 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਹਰਦਾ (ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 207 ਦੇ 1991 ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੱਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

2.1 22ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਹਰਦਾ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 4.25 ਵਜੇ ਡਾ. ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘਲ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.10) ਵਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-10) ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਟੀ ਹਰਦਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਰਮੇਸ਼, ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਜਾਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਉਮਰ ਲਗਭਗ 38 ਸਾਲ, ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-10) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਖਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਰਦਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ("ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ." ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ) ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 153 ਦੇ 1991 ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਦਰਜ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸਿਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਇੰਚਾਰਜ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17) ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘਲ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.10) ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਟੇਲ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.14) ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇੰਦੌਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਭੇਜਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੰਦੌਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹਰਦਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ 23ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਮਰਗ ਨੰਬਰ 18 ਦੇ 1991 ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅੱਗਣੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਭਾਰੀ ਖੂਨ ਬਹਾਉਣਾ ਸੀ।

2.2 ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਤ ਮੋਹਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1), ਪ੍ਰਹਲਾਦ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3) ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਮੋਹਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3) ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੰਡੀਆ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ।

2.3 ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ ਹਾਰਦਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚੂੰਕਿ ਮਾਮਲਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.4 ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ ਅਤੇ 302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 25 ਅਤੇ 27 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ।

2.5 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ 17 ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਨ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2.6 ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੁਕੌਤੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3) ਦੀ ਬਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ, ਅਰਥਾਤ ਮੋਹਨ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2) ਦੇ ਬਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਜਿਹੜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1959 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ।

3. ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ।

4. ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਵਿਵੇਕ ਕੇ. ਟੰਖਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2043 ਦੇ 2009 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, [ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।]

ਮਿਸ ਅਨੀਸ਼ਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੋਹਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 983 ਦੇ 2010 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ।

5. ਮਿਸਟਰ ਵਿਵੇਕ ਕੇ. ਟੰਖਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ।

6. ਮਿਸਟਰ ਟੰਖਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2- ਮਹੇਸ਼, ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਅੱਖੀ ਗਵਾਹ, ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ/ਸੀਜ਼ਰਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹਨ।

7. ਮਿਸਟਰ ਟੰਖਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਵਲੋਂ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾਇਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਵਲੋਂ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੇ

ਵਰਜਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3) ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

8. ਮਿਸਟਰ ਟੰਖਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ, ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ।

9. ਮਿਸ ਅਨੀਸ਼ਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਿਸਟਰ ਵਿਵੇਕ ਕੇ. ਟੰਖਾ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੱਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੱਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਖੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

11. ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਇਸ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ।

12. ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਕ□ਤ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ, ਤਾਂ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਦੋ ਨਜ਼ਰੀਏ ਸੰਭਵ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਪਾਏ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਪਾਠਕ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

13. ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਸਹੀਅਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

14. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ: (i) ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਤ ਗਵਾਹ ਸਨ ਬਲਕਿ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਗਵਾਹ ਵੀ ਸਨ। ਕਥਿਤ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਛੱਡਛਾੜ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ 4 ਤੋਂ 5 ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ

ਸੰਸਕਰਣ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੋਲੀ ਲਗਭਗ 18 ਇੰਚ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਡਾ. ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ (PW10) ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

(ii) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੀਤਾਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਿਊ3) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਲੀ ਦੇ ਜਖਮ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(iii) ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਪੀ.ਐਨ. ਭਾਰਤੀ (ਪੀਡਬਲਿਊ16) ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ।

(iv) ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਗਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੇਹੜੀ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

(v) ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ, ਨਾਰਾਇਣ (ਪੀਡਬਲਿਊ4) ਅਤੇ ਚੀਤਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ7) ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੋਰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(vi) ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ ਵਿੱਚ A3 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਜੋ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ13), ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਗਦੀਸ਼ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

(vii) ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਨਰਮੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਦਾਗਦਾਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਖੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਨਾ-ਕਬਜ਼ਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਾ-ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ। ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀਡਬਲਿਊ17) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵੀਕਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।"

16. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 31 ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਧਨਾਜ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸ਼ੇਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

17. ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 34 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ:

"34. ਕੱਟਾ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਰਾਮਦੀਨ (ਪੀਡਬਲਿਊ8) ਏ3 ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਏ1 ਦਾ ਮਾਮਾ ਜੋ ਕਿ ਏ2 ਦਾ ਅਸਲ ਚਾਚਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਰਾਮ (ਪੀਡਬਲਿਊ9) ਨੇ ਵੀ ਰਮੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 326 ਅਧੀਨ ਰਾਮਦੀਨ, ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੱਟਾ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀਡਬਲਿਊ17) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੇ ਏ1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ (ਐਕਸ.ਪੀ-4) ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਏ1 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੇਸੀ ਖੱਟਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੱਟਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਪਟੇਲ

(ਪੀਡਬਲਿਊ14) ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੇ ਗਏ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਡਾ. ਜੇ.ਕੇ.ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਨਿਸਚਿਤਤਾ ਨਾਲ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਬਣਿਆਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੱਟੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀਆਂ 12-ਬੋਰ ਕਾਰਤੂਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕੱਟੇ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

35. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਏ1 [ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ] ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟਰਾਇਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨਾ।

ਅਤੇ A2. ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਣੇ-ਅਪਣੇ ਖੁੱਲੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ, ਯੋਗ ਹੈ।"

18. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਜਗਦੀਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 36 ਤੋਂ 40 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 41 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"41. ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿੱਚ A3 ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ, ਅਪਰਾਧ ਲਈ A1 ਅਤੇ A2 ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਖਾਸੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕੇ, ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਅੱਖਣ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿ A1 ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, A1 ਅਤੇ A2 ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਢਿੱਲ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ, ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡੀ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।"

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ P.W.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਟਾ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ P.W.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਆਈ.ਓ.) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ।

20. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 35 ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ, ਸਿੱਖਿਆਬੱਧ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2-ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਣੇ-ਅਪਣੇ ਖੁੱਲੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

21. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਅਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

22. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1-ਹਰ ਨਾਰਾਇਣ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3-ਸੀਤਾ ਬਾਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭਾਬੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.5-ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸੀਤਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3) ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

23. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ, ਉਹ, ਹਰ ਨਾਰਾਇਣ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1), ਰਮੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਰਾਇਣ

ਖਾਦ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਹਰਦਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀਤਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3) ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ, ਸਾਰੇ ਹੰਡੀਆ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਮਾਮਾ ਹੋਟਲ 'ਚ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਹੋਟਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਹੰਡੀਆ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2-ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਉਸੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਹੰਡੀਆ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਖਮੀ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੱਥ ਖਿੱਚਿਆ ਥੇਲਾ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਖਮੀ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਥੀਏਟਰ 'ਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਖਮੀ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ, ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਹਨ।

24. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਹੀ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੰਦੌਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਦਮ ਤੋੜਿਆ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਹਰਦਾ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ।

"ਸਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਵ ਰਾਮ ਜਾਟ, ਨਿਵਾਸੀ ਛੋਟੀ ਹਰਦਾ ਵੱਲੋਂ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਕਾਰਨ, ਰਮੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਜਾਟ, ਨਿਵਾਸੀ ਛੋਟੀ ਹਰਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।" 26. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗਾ:

"14. ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ ਮੇਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਿਆਨ 26 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ 23ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬਿਆਨ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

27. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ 26ਵੇਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ 23ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

28. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਆਈ.ਓ.) ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ:

"47. 23.06.1991 ਦੀ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਚ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਨਾਰਾਇਣ, ਮਹੇਸ਼, ਹਰਿਨਾਰਾਯਣ, ਸੀਤਾਬਾਈ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। 23.06.1991 ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। 24.06.1991 ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਛਿਤਰ, ਰਾਮਾਵਤਾਰ, ਅਤੇ ਬਾਬੂਲਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 1490, ਮਿਤੀ 26.06.91 ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ Ex.D-8 ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਪੀ Ex. D-8 (C) ਹੈ।"

29. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 23ਜੂਨ, 1991 ਦੀ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਲਏ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ 24ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ 26ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ, ਯਾਨੀ ਕਿ 27ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

30. ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਿਲਚਸਪ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 1480 (ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 153/1991) ਮਿਤੀ 26ਵੇਂ/27ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: "ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੰਡਿਆ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ, ਬਦਰੀ ਜਾਟ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ, ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੈਲਾਸ਼, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰਪੰਚ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਰਾਇਣ ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਮੋਹਨ, ਰੇਵਾਰਾਮ, ਬਦਰੀ, ਰਾਮ ਭਰੋਸੇ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਨ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਇਹ ਗਵਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।"

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.16-ਪੀ.ਐਨ. ਭਾਰਤੀ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਹਰਦਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਚਲਾਨ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

32. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਆਈ.ਓ.) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"61. 22.06.1991 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਦੇਹਾਤੀ ਨਾਲਿਸ ਥਾਣੇਦਾਰ ਰੇਥੀਆ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਰੇਥੀਆ ਮੇਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਬਰਾਥੀਆ ਸਵੈ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਹਾਤੀ ਨਾਲਿਸ ਉਸੇ ਦਿਨ ਥਾਣੇਦਾਰ ਬਰਾਥੀਆ ਦੁਆਰਾ ਹਰਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੈਂ 22.06.1991 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਂਟਰੀ ਨੰਬਰ 1290 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਦੇਹਾਤੀ ਨਾਲਿਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

62. ਮਾਰਗ ਸਬੰਧੀ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਚਲਾਨ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅੱਜ ਉਹ ਬਿਆਨ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਗ ਜਾਂਚ/ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਹਰਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਦੇ 26.06.1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਸੀਤਾਬਾਈ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ 27.06.1991 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।"

33. ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਜਗਦੀਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2-ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਅਨੁਸਾਰ, 11 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਰਹੱਸਮਈ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੇਵਲ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.16-ਪੀ.ਐਨ. ਭਾਰਤੀ, ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਹਰਦਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਆਨ 26 ਅਤੇ 27 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਬੇਨਤੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਮੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.16-ਪੀ.ਐਨ. ਭਾਰਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ 23 ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਦੇਹਾਤੀ ਨਾਲੀਸ ਥਾਣੇਦਾਰ ਭਾਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

34. ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਸਲ ਮੂਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੀ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਉਹੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.17-ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੀ।

35. ਸ੍ਰੀ ਅਭਿਨਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਕੇਲੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਨੀਲ ਫੁਕਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਸਾਮ3SUPERSCRIPT ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:

3(1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 282 “3. .....ਸੱਚਮੁੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਇੱਕ ਅਕੇਲੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਕੇਲਾ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਕੇਲਾ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਅਕੇਲਾ ਗਵਾਹ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲ

36. ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਇੱਕ ਦੋਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਰਾਮਾਸ਼ੀਸ਼ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:

“7. .....ਹੁਣ ਤੱਕ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਇੱਕ ਦੋਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਮਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਰਜ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਜਾਂਚੇ.....”.

“29. ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਦੁਖਦ ਵਿਵਹਾਰ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾਧਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਮੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜੇ ਉਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕਮੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹਨ……..”

38. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਥਾਕਥਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਯ ਹਨ।

39. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2-ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ

ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਇੱਕ ਮਹੇਸ਼, ਜਗਦੀਸ਼ ਜਾਟ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਭਾਵ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 25ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਖੋਜ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

40. ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1-ਮੋਹਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੱਟਾ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਵੇਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ 26ਵੇਂ ਜੂਨ, 1991 ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਜਿਥੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਲਗਭਗ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੱਟਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੰਚਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

41. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਜ੍ਵਾਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਆਰਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate